Пам'ятайте про Україну!

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

Редакція і Адміністрація:
"Svoboda", 30 Montgomery St.
Jersey City, N.J. 07302
Телефони: (201) 434-0237
(201) 434-0807
з Ню Йорку (212) 227-4125
УНСоюз (201) 451-2200
з Ню Йорку (212) 227-5250

РІК LXXXVIII. Ч. 11. ДЖЕРЗІ СИТІ і НЮ ЙОРК, СУБОТА, 17-го СІЧНЯ 1981 ЦЕНТІВ 25 CENTS JERSEY CITY and NEW YORK, SATURDAY, JANUARY 17, 1981 No. 11. VOL. LXXXVIII.

Віндзор готується до відзначення роковин Державности

Віндзор, Онт. (В. П.). — Місцева українська громада, хоч територіяльно належить до Канади, то під оглядом суспільно-громадської активности тісно співпрацює з великою громадою Детройту. Навіть відділи УНСоюзу організаційно належать до Окружного Комітету в Детройті, в якому жваво себе проявляють. Різні комітети „позичають" промовців, вимінюються взаємно різними мистецькими силами тощо, а головно, багато віндзорців буває на імпрезах у Детройті і навпаки.

Маючи на увазі участь молодшого покоління у відзначеннях роковин Державности України, місцевий Відділ КУК у Віндзорі запланував відзначити цьогорічні святкування Актів 22-го січня 1918 і 1919 років іншою формою ніж минулими роками, тобто замість академії, улаштувати бенкет з розваговою частиною.

Святочна проклямація „Українського Тижня" у Віндзорі відбудеться одночасно з піднесенням українського національного прапору на будинку міської ради в четвер, 22-го січня ц. р.

В суботу, 24-го січня, о год. 6-ій вечора, у залі Словацького центру св. Кирила при вул. Чендлер ч. 1520, відбудеться святочний бенкет. В офіційній частині бенкету святкову промову виголосить інж. Василь Колодчин з Детройту, відомий суспільно-громадський діяч та коментатор у радіо. Експозе в англійській мові виголосить Роман Колодчин, молодий студент права у Вейнському університеті.

Безпосередньо по бенкеті відбудеться забава з танцями, до яких приграватиме оркестра „Коломия" з Сейнт Катарінс, Онт.

У Римі та Лондоні відбудуться Вакаційні Курси

Рим, Італія. (І. Л.). — У днях від 18-го червня до 19-го липня ц.р., тут у цьому місті, Український Католицький Університет організує XII Вакаційний Курс.

Загальна тема цього курсу — Козацька і Гетьманська Україна. Викладатимуть такі професори, як: Мирослав Антонович — „Музика ХУІ-ХУІІІ ст.", о. Олександер Баран — „Історія козаччини до Хмельницького", Радослав Жук — „Архітектура козацької доби" Василь Лев — „Шкільництво ХУІ-ХУІІІ ст. і Києво-Могилянська Академія", Марія Овчаренко — „Козацькі думи і віршована література ХУІ-ХУІІІ ст.", Леонід Рудницький — „Мазепа і західньоевропейська література", о. Юрій Федорів — „Історія Української Церкви від Берестейської Унії", Богдан Лончина — „Початковий курс італійської мови".

Зацікавлені особи, які бажають взяти участь у цьому курсі, повинні звертатися на таку адресу: Universita Cattolica Ucraina, Via Boccea 478, 00166 Roma, Italia.

Ближчих інформацій про курс можна також засягнути в проф. В. Лева, адреса: 95-26-92 nd St., Ozone Park, N.Y., 11416. Tel. (212)845-3672.

Із закінченням курсу в Римі, відбудеться Вакаційний Курс у Лондоні, Англія, для катехитів (учителів релігії), від 27-го липня до 8-го серпня у приміщенні філії УКУ. В програму курсу входять такі виклади, як: „Догматичне богословіє", „Таїнства", „Святе письмо", „Історія Української Вселенської Церкви", „Українська церковна архітектура".

Інформації про цей курс можна отримати, написавши на адресу о. д-ра І. Музички: Via Boccea 478, 00166 Roma, Italia.

ЛЄХ ВАЛЄНСА ПЕРЕБУВАЄ НА ЗАХОДІ

СТРАЙКИ ПЕРЕСТОРОГИ В ПОЛЬЩІ ПРОДОВЖУЮТЬСЯ

Варшава, Рим — Легендардарний керівник польської незалежної профспілки „Солідарносьць" Лєх Валєнса, виїзд якого на Захід вже раніше заповідали засоби масової інформації, перебуває тепер у Римі, де він веде переговори з італійськими профспілковими діячами і має намір зустрінутися з такими ж діячами інших західньоевропейських, а може навіть американських країн. Крім того, він був прийнятий на спеціяльній авдієнції Папою Іваном Павлом II і говорив з ним про ситуацію у Польщі, якою Папа вже від самого початку робітничих страйків цікавиться.

Як інформують західні кореспонденти, Валєнса відвідав Монте Касіно, місцевість, де змагались у Другій світовій війні разом з альянтськими військами польські вояки і де знаходиться великий цвинтар військовиків, які загинули і були там поховані.

Перебуваючи в Римі, Валєнса зустрінувся там зі своїм батьком, який, як відомо, перебуває у З'єднаних Стейтах Америки і мешкає в Джерзі Сиһі, Н.Дж. Батько, в товаристві ще інших представників американської Польонії, виїхав до Італії, щоб бути разом зі сином, який за короткий час тривання боротьби польських робітників з комуністичним режимом, став справжнім героєм, ім'я якого на устах у кожного поляка.

Ситуація у Польщі продовжує бути серйозною і загрозливою у зв'язку зі совєтськими погрозами і виступами польських комуністичних лідерів, які погрожують вжиттям сили у випадку поглиблення дальших неспокоїв і робітничих страйків. Преса повідомляє, що головнокомандувач Варшавського Пакту совєтський маршал Віктор Куліков зустрічався із лідером польської Комуністичної партії Станіславом Канею й іншими польськими верховодами. Причини візити Кулікова польська урядова преса не пояснює, а тільки подає, що він прибув на відвідини до Польської Народної Республіки.

Західні дипломати і політичні спостерігачі здогадуються, що Куліков переговорює з поськими провідниками про можливість військових заходів проти неспокійного польського робітництва, яке не перестає домагатися своїх прав, забезпечених їм польською конституцією. У численних місцевостях Польщі відбуваються так звані страйки перестороги, а деякі підприємства взагалі припинили працю, солідаризуючись із робітниками і селянами, які такаж домагаються затвердження їхньої вільної профспілки, не вийшли в суботу на роботи. Треба очікувати, — кажуть західні кореспонденти, що робітництво відповідно реагуватиме на такі потягнення уряду.

Нігерія зміцнює оборону

Лягос, Нігерія. — Проникнення збройної сили Лівії до середущої Африки після інтервенції в республіці Чад і заповідження злуки Чаду з Лівією викликали велике занепокоєння серед африканських країн, а в деяких із них — зміцнення конкретних заходів самооборони. Одним з перших був уряд Нігерії, на терені якої вибухли були заворушення ісламських фанатиків. Заворушення тривали декілька днів, осередком їхнім було місто Кано.

Заворушення, викликані ісламськими фанатиками, які були під впливом ініціятив лівійського уряду, а, може, навіть при безпосередній допомозі, скінчилися повною перемогою уряду. Одначе та перемога коштувала дуже багато. Наслідком тих заворушень згинули тисячі людей, а секта, яка їх викликала й вела, майже повністю знищена. Одначе, згідно з опінією відповідальних чинників Нігерії, це не виключає інших подібних вибухів. Це і є черговою причиною негайних протизаходів з боку уряду. Президент Нігерії Шегу Шагарі виступив перед парляментом Нігерії з вимогою „переглянути безпеку й оборонну готовість країни". Він запропонував збільшення військового бюджету до суми 6,4 більйона долярів.

Нігерія є найбільшою країною з чорним населенням в Африці. 90 мільйонів населення роблять з неї одну з більших країн світа. Відкриті нафтові резерви уможливлюють урядові переводити індустріялізацію країни, будувати її оборонну систему та швидше, як це є в інших африканських країнах, підносити життєвий рівень і культурне життя населення. Нігерія отримує річно понад 30 більйонів долярів з продажу нафтової ропи. Нігерія з успіхом перебула велику кризу, коли вибухла була війна з провінцією Біяфра, яка намагалася відділитися. Тепер уряд Нігерії публічно стверджує, що Лівія і її лідер полковник Муаммар Каддафі своїми агресивними акціями в Африці, які почалися у Чаді, творять небезпеку для всіх африканських країн, а в першу чергу, для сусідів. Півофіційний „Дейлі Таймс" ствердив, що Лівія є загрозою для нашої національної безпеки, уживаючи гроші для бунтування ісламського населення в чорній Африці. В тій ситуації Нігерія мусить зміцнити оборону здовж своїх границь."

Представники організацій Ню Йорку відвідали Владику Лостена

Фото: Р. Гопіят

Представники української громади в Ню Йорку з Владикою Василем Лостеном.

Стемфорд, Конн. — Понад двадцять представників українських організацій великого Ню Йорку зустріли в суботу, 10-го січня 1981 року, Владику Василя Г. Лостена, Єпископа Української Католицької Епархії у Стемфорді, з нагоди Нового Року та Патрона Владики св. Василія Великого.

Короткою програмою, що складалася з кількох привітальних промов і слова Єпископа Лостена і відчитання Заклику Української Католицької Ієрархії в Америці в справі відзначення роковин 22-го Січня, проводив о. д-р Володимир Гавліч, ігумен ЧСВВ і парох української католицької парафії св. Юра в Ню Йорку, який також привітав Владику в імені всіх мирян та представив інших промовців.

З короткими привітальними промовами виступили: д-р Іван О. Флис від УНСоюзу й екзекутиви Комітету за правопорядок в УККА (головний предсідник УНС прибув з дружиною Марією); Роман Гуглевич від Кредитової Кооперативи „Самопоміч"; Богдан Ластовецький від організації мирян; д-р Юрій Волинець від Американсько-українських ветеранів (він також прибув з дружиною Любою); Корнель Василик від Осередку СУМ-А, Н. Й.

У слові подяки Владика Лостен закликав громаду до об'єднання коло „великих ідеалів любови до Бога і любови до Батьківщини — України". Він говорив про потребу конструктивної співпраці для вдержання української молоді при своїй Церкві і українській етнічній громаді.

На прохання Владики Лостена проф. Василь Ленцик, куратор Українського Католицького Музею в Стемфорді, відчитав Заклик Української Католицької Ієрархії в ЗСА з нагоди відзначення Дня української незалежности, який підписали коадьютор Мирослав, Архиєпископ, Апостольський Адміністратор Філядельфійської Архиепархії; Єпископ Василь, Епарх Стемфорду; і шамбелян о. Василь Білінський, Адміністратор Чікагської Епархії.

Між іншими представниками, які взяли участь у привітанні Владики Лостена, були: проф. Василь Калинович (НТШ), капітан М. Луців, М. Гузар, Петро Світвицький (американські українські ветерани); мгр Іван Винник (Контрольна комісія УККА); д-р Володимир Душник (Український Квартальник); інж.-ар-

(Закінчення на стор. 3)

ФОРМАЛЬНОСТІ СТРИМУЮТЬ ЗВІЛЬНЕННЯ ЗАКЛАДНИКІВ

Тегран, Іран. — Не зважаючи на полагоду всіх підставових справ, іранські урядові чинники висувають нові формальні вимоги, які проволікають справу звільнення американських закладників.

Втративши симпатії в усьому світі, довір'я навіть тих елементів, які іранським аятоллам, муллам та їх співробітникам бажали добра, іранці намагаються створити ілюзію їхньої перемоги. Одначе їхня важка ситуація, як передбачують близькі до тих справ чинники, не може склонити їх до згоди на звільнення закладників ще перед приходом нової влади в ЗСА.

Міністер в кабінеті прем'єра Мохаммеда Алі Раджая і один з найбільш його довірених людей, Бегзад Набаві, який формально відає справою закладників, заявив в четвер, 15-го січня, що „якщо вимоги Ірану не будуть виконані в урядових банкових годинах п'ятниці, тоді ситуація комплетно зміниться. Після того уряд Ісламської республіки Ірану не бажатиме продовжувати того, що було зроблено протягом останніх 70 днів".

Як подало радіо в Тегргалі, заяву Набаві слід уважати ультимативною вимогою й остаточною датою до полагоди справи перед інавгурацією президента-електа Роналда Регена. Одначе й той „ультимативний виступ" Набаві мав у собі надто багато неясних вимог, щоб могти вважати його дефінітивним.

З банкових кіл ЗСА приходять інформації, що банки вже почали переливати фонди на заморожене конто чи конта в Альжирі, з яких вони будуть передані до повної диспозиції іранського уряду з хвилиною передання закладників в американські руки. Летунська база в Рамштайні, Німеччина має все готове для їхнього прийняття.

У світі

ІТАЛІЙСЬКІ ТЕРОРИСТИ з Червоних бригад, які були схопили суддю Джіованні Д'Урса, засудили його на кару смерти та грозили виконанням присуду, якщо преса не захоче помістити їхнього пропагандивного матеріялу, а уряд не злагіднить в'язничних умов інших терористів, які вже зловлені, змінили думку й звільнили його. В мотивах зміни своєї постави вони подали, що суддя Д'Урсо повністю співпрацював з ними, що він виявив їм усі таємниці боротьби державних чинників з тероризмом. Вже перед тим були інформації в пресі, що на підставі інформацій судді Д'Урсо терористи перевели з успіхом деякі чергові морди. Здобуття цих інформацій терористи проголосили своєю „великою перемогою". Так само перемогою вважають вони, що урядові чинники перевели евакуацію дисциплінарної тюрми максимальної безпеки в Асінара, Сардинія, та примістили засуджених терористів у інших тюрмах з лагіднішим режимом і слабшими засобами охорони.

ІЗРАЇЛЬСЬКА ПОЛІЦІЯ арештувала п'ятого співучасника в убивстві бедуїнського посла до ізраїльського парляменту. Вбитий парляментарист Гаммад Абу Рабія був першим парляментаристом замордованим терористами в Ізраїлі. Вбивство це викликало велике порушення серед урядових кіл та серед населення. Бедуїни вимагали як найшвидшої розв'язки й виявлення та прикладного покарання вбивників. П'ятим арештованим є палестинський араб з центрального Ізраїля. Поліція робить тепер усі можливі зусилля, щоб провірити, чи він належав і діяв в порозумінні з Палестинською Визвольною Організацією, чи були в нього інші мотиви. Був арештований у цій справі також один жид з Тель Авіву, одначе його звільнено, не знайшовши ніякого його пов'язання з тим убивством. Крім арештів поліція знайшла зброю, що її було вжито в убивстві, а це повинно дати змогу при помочі відтисків пальців і інших елементів знайти особу, що її вживала.

АМЕРИКАНСЬКИЙ АМБАСАДОР в Австралії, Філіп Г. Олстон, перервав переговори з австралійським урядо в справі стаціонування американських важких, далекодистансових бомбовиків типу Б-52 на базах Північної Австралії. Обидві сторони були близькі до закінчення переговорів, яких основні принципи вже раніше були устійнені, але зміна влади в ЗСА і прихід нового Президента викликує потребу провірки та евентуального доповнення в точках майбутнього договору.

В Америці

ПРЕЗИДЕНТ ДЖІММІ КАРТЕР у своєму процальному слові, яке він виголосив у середу ввечері, 14-го січня ц. р., шість днів перед інавгурацією президента-електа Роналда Регена і перебранням влади у Вашінгтоні республіканцями, закликав американський нарід до пошанування принципів прав людини, дальших старань про припинення продукції нуклеарної зброї, яка, на думку Президента, являється найбільшою загрозою для людства, і до економії енергетичних ресурсів. У своїй 15-хвилинній промові, яка була передана більшими радіовими і телевізійними станціями з Овального бюра Президента в Білому Домі, Картер подякував американському народові, зокрема виборцям, які чотири роки тому дали йому спроможність очолити найвищий уряд, який тільки може зайняти громадянин цієї країни.

НЕ ЗВАЖАЮЧИ НА ПЕРЕСТОРОГУ, що звільнення ген. Дейвіда Джовнса, шефа об'єднаних штабів армії, може викликати опозицію і закиди, що республіканці політизують неполітичне становище, президент-елект Роналд Реген хоче таки замінити Джовнса іншим високим старшиною, який поділяє його думку відносно оборони ЗСА і зброєння взагалі.

КОРЕСПОНДЕНТИ І ПОЛІТИЧНІ спостерігачі кажуть, що сен. Джон Ґленн, колишній астронавт, мабуть має амбіції кандидувати на президента ЗСА в 1984 році, бо він почав приймати запрошення із багатьох стейтів на публічні виступи, чого він не робив раніше і взагалі мало виступав в минулому. Ґленн був обраний сенатором зі стейту Огайо в 1974 році.

ДВА АМЕРИКАНСЬКІ ВІЙСЬКОВІ ЛІТАКИ розбилися в Західній Німеччині й Еспанії. Жертвою катастрофи було 11 американських вояків. С-130 Геркулес, транспортовий літак, упав поблизу великої американської бази в Рамштайні, Західня Німеччина, недалеко величезних амуніційних запасів. Коли б він був упав на терені, де знаходиться амуніція, наступила б велика катастрофа. Причина катастрофи С-130 ще не виявлена. С-130 є основним повітряним транспортовим засобом для збройних сил ЗСА. Він поміщує вигідно 90 піхотинців зі зброєю, або 60 спадунів з цілим їхнім бойовим вирядом. В Еспанії розбився бойовий Ф-4Д. Обидва літуни загинули.

УКРАЇНСЬКІ ПОЛІТВ'ЯЗНІ ЗАСУДЖУЮТЬ КОНЦТАБОРИ

Ню Йорк (Пресова Служба ЗП УГВР). — Олесь Бердник, Богдан Ребрик, Левко Лук'яненко, Олекса Тихий і Данило Шумук, які відбувають кари ув'язнення в Пермських концтаборах, вислали у вересні 1080 року відкритого листа до Брежнєва, в якому закликали його припинити переслідування інакодумців. Копію цього листа вислано до Мадридської конференції у справі Гельсінкських угод. Подаємо текст цього звернення в перекладі з російської мови.

„Леоніде Іллічу!

Коли болить навіть невелика частина тіла — трусить весь організм. Такою хворобою нашого суспільства є інститут політв'язнів, що спричиняє критику в світовому маштабі. Звичайно кількість політв'язнів тепер в СССР не йде в жадне порівняння з епохою Берія і Сталіна, та саме ця нечисленність дає поживу для зловісних роздумів. Багато років це питання мусують світова преса і радіомовлення, це призводить до величезних психологічних та ідеологічних втрат, проте честь мундира не дозволяє виявити розсудливість і людяність, щоб раз і назавжди покінчити з ганьбою великої соціялістичної країни — з концентраційними таборами, перед якими дитячим белькотінням видаються табори Піночета, де Люїз Корвалан міг слухати транзистор, давати інтерв'ю кореспондентові, ходити в цивільному одязі тощо.

Справді, чи є денебудь іще в світі такі умови для політв'язнів, як в особливому табірному пункті (Пермська обл., Чусовський район, селище Кучіно, ВС 389/36)? Ось вони:

Цілковита ізоляція в камері під замком (по два-три чоловіка) на площі в два квадратних метри на кожного (на цій самій площі вмістили зливальну „парашу", ліжка, стіл, тумбочки, стільці — ходити, певна річ, ніде). На цьому п'ятачку в'язень перебуває весь термін (крім робочих годин у такій самій камері, де він займається сидячою працею, без руху). Розрядку дає лише годинна прогулянка в металевих двориках, обплутаних зверху колючим дротом (2х3 метри). Сонця ми не бачимо ніколи, зеленини не дістаємо, що призводить до хвороб і депресії. Під виглядом „ремонту" кімнати для побачень нас було позбавлено побачень цього літа (під час Олімпіяди й перед нею). Коротше кажучи, всі умови ув'язнення розраховані на повільне психічне й фізичне вбивство людини.

Леоніде Іллічу! Чи можна при наявності такого злочинного інституту в нашій країні говорити про міжнародне довір'я, якщо нема такого довір'я всередині суспільства? Досить виявити великодушність і розуміння ситуації, щоб усунути цю застарілу хворобу (яка лишилася від Сталіна). Ліквідувати інститут політв'язнів — це справді оздоровити ідеологічну атмосферу всередині суспільства, а отже — міжнародну атмосферу.

Ознайомтеся зі „справами" так званих „інакодумців". Ви вжахнетеся, що людей, які наважилися мати переконання, які не годяться в чомусь із переконаннями тих або інших догматиків, тримають в умовах, яких не знайдеш у найбільш тиранічних країнах!

Леоніде Іллічу! Виявивши великодушність, Ви і Ваші співпрацівники розчистите шлях до взаємозрозуміння між народами. Наша країна дозріла до нового людяного ступеню!

Вересень 1980 р.

Олесь Бердник
Богдан Ребрик
Левко Лук'яненко
Олекса Тихий
Данило Шумук

/Копія — Мадридській нараді країн, що підписали Гельсінкські угоди/".

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ УСПІХ У ГРУДНІ 1980 РОКУ

Йосип Чабан

Квітка Стецюк

Гльорія Пащин

П. Волощук

До найбільш успішних організаційних здобутків в 1980 році слід зачислити місяць грудень. В цьому місяці зорганізовано 322 нових членів і забезпечено їх на суму $933,500. До цього успіху причинилися наступні секретарі і організатори, яким належиться признання і подяка за віддану працю для УНСоюзу. Поміщуємо світлини тих секретарів і організаторів, які в грудні здобули 10 і більше нових членів.

	Відд.	Чл.	На суму
1. Йосип Чабан	242	16	53,000
2. Квітка Стецюк	25	14	25,500
3. Роман Татарський	94	13	57,000
4. Володимир Сенежак	27	11	49,000
5. Гльорія Пащин	125	10	47,000
6. П. Волощук	505	10	64,000

(Роман Татарський (Від. 94) і Володимир Сенежак (Від. 27) не прислали знімок).

СВОБОДА SVOBODA
УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY
FOUNDED 1893

Svoboda USPS (30-420 ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays, and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302.
Subscription: 1 year — $30.00, 6 months — $16.00, 3 months — $9.00.
UNA members 65¢ a month. Change of address — 50¢. Make checks or money orders payable to "Svoboda".
Postmaster: Send address changes to
"Svoboda", P.O. Box 346, Jersey City, N.J. 07303.

P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Розклад

Події у сучасній Польщі є найбільш переконливою ілюстрацією нежиттєздатности комуністичної системи, здійснюваної від понад 60 років у Совєтському Союзі, а опісля перекинений на ґрунт сателітніх держав. Та система, застосовувана на теренах СССР, втримується уже понад шість декад завдяки особливим умовам, які там існують, а яких деінде немає. Тому застосовувана на іншому терені, вона швидко лопає й тільки брутальна сила та насильство можуть продовжувати її панування.

В СССР базою її тривання є великі енергії російського народу, динаміка російського імперіялізму і російська людина, що століттями звикла тягнути ярмо, що зрослася з ним і не допускає можливости чогось інакшого. Щойно після безчисленних жертв і безмежного терпіння російського народу і російської людини, після виявлення божевілля комуністичної дійсности, яка виявилася в ҐУЛ-аґу, нужді мільйонів людей, народовбивством, яке показує небувалий дефіцит населення після десятків років совєтського режиму, починає зароджуватися серед росіян вільна думка й людська гідність підноситься до свідомої оборони. А до того часу російська людина не лише сама терпіла накладене їй імперіяльною системою ярмо, але заставляла ще й інші народи терпіти його.

Мадярщина душиться від совєтської системи й, щоб її якимсь чином тримати під контролею, Москва мусить годитися на зовсім несовєтські реформи, навіть очевидний відхід від принципів совєтської системи. Румунія тримається розпучливо, прикриваючись маніфестаційно незалежністю від Москви, яку Москва толерує тимчасово, та зиркає у бік Молдавської республіки, мріючи про органічне поєднання з тим мовним і культурним братом. Чехо-Словаччина ще не прийшла до себе після розбиття ілюзії Празької весни, „слов'янського братерства" тощо. Чехи й словаки терплять під натиском існуючої системи, аж до цієї пори, коли знову нагромадяться енергії й прийде вибух. А вибух там — це тільки питання часу.

Польща — найбільша з тих країн. Їй довелося найважче з них усіх постраждати в Другій світовій війні. Це ж поляки не лише чинно протиставилися несамовитій машині гітлерівської Німеччини, але й до її кінця були „народом без Квіслінґа". При кінці війни їм було суджено пережити на своїй шкурі ще один, найбільше безглуздий історичний досвід. Їх, „сумління народів", як сказав Винстон Черчілль, той самий Черчілль й інші такі, як він, залишили на ласку й неласку Мокві. Протиставитися Москві — це було б самогубством. І поляки з цього витягнули висновки.

У совєтській системі беруть участь, нею керують, до неї пристають своєрідні суспільні елементи, шумовиння, кар'єристи й ті, що в тумані „марксизму-ленінізму" та в галасі пропаґанди роблять особисту кар'єру й дбають за легке життя. Так було і є в СССР, не йнакше і в Польщі. В Польщі, як і у всіх інших країнах совєтської системи, нажива, особиста вигода, кар'єра визначають характер тих, що на чолі. Сучасне глибоке зрушення серед польського суспільства розкрило й ту гнійну яму. Звідусіль зачали напливати відомості про той розклад, особисті зловживання, що є стилем совєтської системи. Притиснена конечністю державна й партійна верхівка мусіли почати давати під суд найбільш драстичні випадки.

Роман Ільницький

ПРО СЛОВ'ЯНСЬКИЙ ГОЛОКОСТ

(З нагоди появи праці Богдана Витвицького „The Other Holocaust")

В „Українському Тижневику" з 14-го грудня 1980 року, появилася вістка, що бібліотека в місті Стейт Коледжі, Па., відмовилася закаталогувати книжку Богдана Витвицького „Інший Голокост", видану у Вашінґтоні в 1979 році заходами і за ініціятивою загальновідомого в Америці публіциста Михайла Новака (словацького походження). Як і можна було сподіватися, українська громада запротестувала проти такого невиправданого вчинку і сподіваємося, що книжка залишиться у бібліотеці. Було б добре, якщо б українські громади в інших містах ЗСА, Канади, а також Европи, Австралії та Південної Америки зробили заходи, щоб праця Б. Витвицького дійшла до ширших кіл читачів шляхом місцевих бібліотек.

Постає питання, чому бібліотека в Стейт Коледжі не захотіла, щоб „Інший Голокост" став відомим американському суспільству? На перший погляд, здається, що така реакція нічим не виправдана. Адже в книжці подано інформації про переслідування нацистським режимом циган, поляків, українців і білорусинів під час Другої світової війни. Витвицький спростовує загальноприйняту у світі тезу, що Гітлер фізично винищував тільки жидів, і на доказ цього подає цілий ряд даних у формі статистичних зведень і досліджених науковцями подій про смерть 9-10 мільйонів слов'ян і циган. На цю книжку появилася прихильна рецензія у відомому польському місячнику „Культура" (Париж), про що згадала Людмила Волянська в окремій статті у щоденнику „Свобода". Якщо йдеться про українські жертви, то дані про них Витвицький черпав із виданої у Києві книжки: „Німецько-фашистський окупаційний режим на Україні: збірник документів і матеріялів", 1963, та зі статті С. Процюка: „Human Losses in the Ukraine in World War I and II, надрукованої в „Анналах" УВАН-у", Ню Йорк, 1977.

У своїй бібліографії він цитує також праці Р. Ільницького, І. Каменецького, П. Мірчука і Енциклопедію Українознавства. Добре документовані також дані про жертви, принесені польським, білоруським і циганським народами. З книжки довідуємося, що нацисти знищили в Україні три мільйони людей, в Польщі — 2,400.000, в Білорусі — 1,400.000 та 400-600,000 циган. Тут треба пояснити, що в ці цифри не враховано жертв, які постали у висліді безпосередніх воєнних дій (вояки на фронтах, втрати від бомбардування тощо). Не враховано тут також жидів, мешканців названих країн. Отже, тут маємо до діла з калькульованим вбивством з політичних та ідеологічних причин.

Найсильніше враження справляють на читача розділи, присвячені циганам і полякам. Читаючи їх, іноді „кров заморожується в жилах" із жаху. В українському розділі немає таких макабричних образів, хоч такі події були. Витвицькому треба було познайомитися із деякими оповіданнями очевидців про повільну жорстоку смерть українських воєннополонених. Але не тільки це. Справа в тому, що українські втрати ще не досліджено. Багато подій не описано. В Україні немає, на жаль, бодай одного такого науковця, якого мають поляки в особі Чеслава Мадайчика, який все своє життя присвятив вивченню проблем німецького терору в Польщі і його наслідки.

У кінцевому підрахунку Витвицький приходить до висновку, що жертвами „цілого голокосту" впали 15-16 мільйонів осіб. (Як духово близькі були нацисти з большевиками, хоч вони й були політичними противниками).

Навівши ці інформації, повернемося знову до питання, що ми його поставили напочатку: чому бібліотека в Стейт Коледжі відмовилася прийняти до своїх фондів працю Б. Витвицького?

Шукаючи відповіді, думка зупиняється на таких фактах: найбільші заслуги в ділянці розкриття нацистських злочинів в 1939-1945 роках мають, безперечно жиди — їх науковці, публіцисти, письменники, поети, актори, мистці, режисери. Всі вони з подивугідним завзяттям збирали факти про трагедію свого народу, списували їх і розголошували. На всіх мовах світу вони написали тисячі і тисячі книжок, статтей і брошур про ті трагічні події. Їм належить також назва голокост, яку вони витягнули до подій нашого часу. Слово голокост стало ніби „охоронним знаком" (трейд марк), під яким жиди вислали в широкий світ свої терпіння і свою трагедію. Хто чує слово голокост, думає про шість мільйонів фізично знищених жидів. І ось тепер є тенденція поширити цей „охоронний знак" на більше народів: поляків, українців, тощо. У Вашінґтоні створено спеціяльну комісію для студій голокосту, в цій комісії є також українець Куляс, а Витвицький написав книжку, в якій цілком виразно зголосив претенсію на назву голокост від імени всіх, хто загинув з рук злочинного нацизму. Чи не це є причиною того, що жиди затривожились? Що вони не хочуть випустити зі своїх рук „охоронного знаку", для вироблення і розголошення якого вони вклали так багато труду і праці? Коли намагання слов'ян будуть мати успіх, то при вживанні слова голокост вже не будуть вигинати в пам'яті лише 6 мільйонів жидів, а поруч з ними ще будуть кричати до сумління світу 9 мільйонів слов'ян і циган! Співчуття світової опінії поширюватиметься на більше осіб і більше народів. І от у зв'язку із цим постає питання: чи корисно це для жидів? Чи морально та політично вони на цьому втратять чи виграють? Автор цих рядків переконаний, що не втратять, а виграють. Цікаво було б почути думку жидівської сторони.

У книжці Витвицького надруковані відгуки на неї трьох жидівських видатних теологів. Всі вони позитивно оцінюють ініціятиву українського автора, а один із них наголошує дуже важливий момент, а саме — що спільні терпіння повинні створити братерство тих, які постраждали. І ось саме про це і треба думати нам усім: про братерство і про спільну боротьбу проти режимів, які спирають своє володіння на злочині, як складовій частині їхньої ідеології.

Коли тут згадано ідеологію, то не від речі буде звести маленьку полеміку з Б. Витвицьким. Він твердить, що ідеологічні принципи нацизму спиралися на антисемітизмі, расизмі, „лебенсравмі" (право народу на територію, яка забезпечила б його вимоги до життя і розвитку) і „Дранґ нах Остен" (наступ на Схід) з ціллю здобути землю для німців. Нам здається, що тут сказано і замало і забагато. Замало тому, що до ідеології нацизму входили ще дві інші засади, а саме вождизм (фюрерпрінціп) і висунення вождя понад закон. Вождизм заперечував демократію, а деґрадація закону довела до того, що держава перетворилася у поліційну систему. Забагато ж сказано тому, що антисемітизм — це ніщо інше, як частина расизму, а „Дранґ нах Остен" — це частина ширшого поняття „лебенсравму".

Книжка Витвицького своїм об'ємом мала, всього 95 сторінок, але вона започатковує велику справу. Її варто поширити.

Леся Лисак-Тивонюк

„Сійся, родися"...

Календар, щоправда, вже показав дату 14-го січня, та для багатьох з нас у споминах це традиційний Новий Рік. Для тих, яких дитинство й молодість проходили на рідній землі, таким він і залишиться. І ніякого „душевного роздвоєння" з цього приводу не буде. Для тих, що працюють це був ніби звичайний день, та все ж таки бодай на мить виринула згадка про колишню давню врочистість цього дня... Може комусь пригадається якась „Маланка" — забава, на якій танцював майже до білого дня. Що ж це було право молодости. А іншому, що виростав на селі, стане перед очима інша картинка. Зворушлива у своїй простоті — і вже неповторна.

...Пам'ятаєте? Ще було темно надворі, коли відкривалися двері хати — у тих часах ніхто на селі не замикав дверей наніч — і в хату входили малі „сівачі". Хлоп'ята-школярики, що приходили „віншувати" — чи як тоді казали „засівати".

...Пам'ятаєте, як білі клуби морозного повітря втискалися крізь двері до хати? А малі сівачі, стоячи ґречно біля порога, кидали на долівку зерно й „мололи" віншування. У тодішній говірці „молоти" означало швиденько говорити. З малих, червоних від морозу рученят, сипалися зернятка збіжжя, а з малих ротиків сипалися слова: „Сійся, родися, жито, пшениця і всяка пашниця, на щастя, на здоровля, на той Новий Рік, щоб вам ся краще поводило, як вторік".

Хлоп'ята ходили звичайно гуртом, бож у гурті веселіше. Тільки зрідка появлявся хтось одинцем. Збіжжя, яким „засівали", несли у полотняній торбинці, перевішеній через плече — тій самій торбині, в якій весь рік носили до школи книжки і „зошети". І сипалися зернята по підлозі, аж у найдальші кутки. Рід зерна залежав від заможности батьків хлоп'ят. Багатіші „засівали" пшеницею, вбогіші — ячменем. Це у нас, на Поділлі.

...Пам'ятаю, як завжди перед Новим Роком — тим „церковним", як тоді казали, — Мати пекла круглі пахучі медянички.

Вони розкішно пахли не тільки ароматом меду, але ще й всякими приправами-цинамоном, меленим так званими „гвоздиками" й „мушкателевою галкою". І посередині обов'язково мусів бути горішок — круглий лісковий горішок смачний, смачний... Чимало треба було спекти тих медяничків, бо не було ані одного школярика, який полінувався б піти „сіяти". Батько від себе давав сівачам дрібні гроші. На олівці, „зошети".

...Так виразно чую стукіт чоботят, чую дитячі голоси, чую навіть шелест зерен, що котяться по підлозі. І так якось радісно ставало тоді на душі, так приємно і ясно. Наче б щирі, наївненькі віншування мали справді принести щастя на весь рік. Дарма, що „сіяння" не відносилося безпосередньо до тих, що „людські діти вчили" — моїх батьків, бо поля вони не мали. Та на селі навіть найменша дитина знала, що від урожаю залежить життя села. Хто народився і виріс у селі, зжився із землею, знав дорогоцінну вартість насушного хліба...

Ніхто тоді в селі не нарікав, що „сівачі" приходили раннім ранком до зорі, коли так смачно спалося. Це ж був їх привілей — раз на рік будити людей, це ж був старинний звичай. Так само не почувалися „покривдженими" дівчатка-школярки, які не ходили ніколи віншувати на Новий Рік. Усім було відомо, що на Новий Рік першою увійти в хату повинна була особа чоловічого роду. У ніякому разі дівчина чи жінка..., бо це був би „лихий знак". Прошу, хай не гніваються за те на мене милі читачки, бо таке було тоді повір'я, а втім авторка рядків теж є жіночого роду. Кривда тоді нікому не діялася, бо тільки дівчата мали привілей щедрувати. Ну, й на Великдень виводили гагілки.

Хто ще пам'ятає, як перед сходом сонця на Новий Рік парубки „в'язали" Василя? Це був особливий звичай пошанування його ім'янин. Ще було темно надворі, коли до Василевої хати парубки приводили коня, а відтак перевеслом в'язали Василеві ноги. Щоб його розв'язали, Василь мусів „викупитися".

„В'язання" було для Василя почестю, і якщо б товариші цього не вчинили, означало б, що його злегковажили. В'язання перевеслом було зовсім зрозуміле: це тому, щоб якнайбільше снопів в'язати у жнива на його полі. Та чому приводили коня — не дізналася, хоч питала у старих людей. Хто знає, як далеко в сиву давнину сягав цей звичай? Може княжих часів, коли для княжого дружинника кінь був найвірнішим товаришем? А може навіть ще давніше — у передхристиянську добу.

Із закутка пам'яті виринає ще фраґмент віншувань для господині: щоб їй росли „конопплі під стелю, лен по коліна, щоби вас, хрещених, голова не боліла". Про коноплі й льон ми вже всі призабули, та „щоб голова не боліла" і щоб нічого не боліло — хочеться побажати всім читачам! Щоб були здорові й по змозі щасливі. А що ці побажання походять від жінки — не турбуйтеся. Газету принесе листоноша, який тут є чоловічого роду. Тож ще раз — дай, Боже, усім добра з Новим Роком!

П.П.

ЛЮДСЬКІ ТРАГЕДІЇ

Поруч із трагедіями, що їх спричинюють такі стихії природи, як вибух вулканів, землетруси, повені чи урагани, супроти яких безсильна людина, стоять і інші: люті морози і пожежі. Цього року діло маємо із непередбаченими трагедіями, що їх спричинює і природа, і, мабуть, людська злоба, людська легкодушність чи злочини й гін людини-звірини. Після вийнятково гарячого літа 1980-го року прийшла вийнятково люта цьогорічна зима. Морозам товаришать не так досі сніговії, як гострі північнозахідні вітри, які наскрізь пронизують, навіть найтепліше зодягнених прохожих, тим паче, що в Америці хутра (кожухи!) служать жінкам радше за прикрасу, ніж за охорону від холоду, а мужчини хутер чи бодай підбитих хутром плащів здебільша тут не знають. І ось цьогорічна зима спричинює заколот у комунікації мільйонових міст і безмір людських трагедій.

Ось так газети подали, що в першій половині цього місяця січня наспіло до відповідного відділу Міської ради в Ню Йорку 385,000 скарг від осіб, що в їхніх домах нема ані огрівання, ані теплої води. Суддя Гарріет Джордж у Ню Йорку наказала арештувати власника мешкального дому, який цілу теперішню зиму не дає мешканцям ані огрівання ані теплої води: поліція шукає його, бо він зник. Здебільшого буває, що в будинках із багатьма помешканнями частина мешканців правильно платить комірне, частина цього не робить. Тоді власники з пімсти проти тих неохочих зачиняють взагалі огрівання будинку та теплу воду. Щоб хоч трохи облегшити ситуацію у Ню Йорку, посадник Едвард Кач відкрив будинки — тимчасові притулки від холоду для людей які не мають огрівання. Місто проголосило числа телефонів, куди повинні зголошуватися люди, які мерзнуть в неогріваних помешканнях. Дотепер начебто знайшли тільки трьох старих людей, які закостеніли на смерть у своїх помешканнях в Ню Йорку. Це ще напрочуд мало в цих невірогідних умовинах. І подібне діється по всіх великих містах.

Наче цього одного лиха замало, — каже наша народна мудрість, що лихо завжди шукає собі пари, — серед цієї лютої зими шаліють пожежі, що їх трудно гасити, коли вода мерзне у рурах. Пожежа мешкального дому була завжди нещастям. Пожежі в часі великого морозу — це вже трагедія. Особливо така трагедія трапилася у містечку Кінсбурґ у Ню Джерзі, де в пожежі будинку для старих згоріло 29 осіб, а за однією особою розшукують у румовищах. Пожежна сторожа з'явилася на місце вогню за 5 хвилин після отримання вістки, але врятувати всіх мешканців було неможливо.

Подібно трагічною була смерть 17-річного автомобільного механіка, якому хлібодавець дозволив замешкати в огріваному „домикові на колесах "трейлері"", і де від електричної печі загорілася завіса й кімнатка наповнилась трійливим густим димом, в якому за-

(Продовження на ст. 4)

Ш. Цеховий

ЙОРДАН НАД ЗБРУЧЕМ

„Там на річці, на Йордані,
Золотий хрест вишиваний".
(Народна щедрівка)

На річці Збруч у містечку Гусятині, відколи сягає моя пам'ять, аж до 1934 року, на Йордан стояли два хрести. Здавалося, зовсім недалеко один від одного, а в дійсності їхня відстань була дуже велика, бо один хрест був по совєтському боці, а — другий на — польському.

У тому місці, де стояли хрести, Збруч доволі широко розливається на мілині, робить невелике коліно, а відтак знову пливе вузьким і досить глибоким руслом у сторону Бузькового млина і Боднарівки. Взимі річка тут замерзала майже досподу і в цьому місці стояли хрести; обидва витесані з льоду, поставлені в навечер'я Йордану, і там святили воду.

Хрест по совєтськім боці був тонкий і високий, политий буряковим квасом, тому фіолетно-рожевий колір увидатнював його здалека. Там відправа відбувалася кожного року раннім-ранком при меншій кількості людей, аж до 1934 року, коли церкву закрито. Відтоді в день Йордану стояв на Збручі лиш один хрест по польському боці.

Його ставили на Щедрий Вечір гусятинські міщани, парафіяни 300-літньої церкви св. Онуфрія. Пригадую як у той день вранці над ріку виїздили саньми або пішки поспішали старі міщани з пилками, долотами й іншими знаряддями. Коло них усе крутилося кілька молодих хлопців, трохи з цікавости, а то і з обов'язку, бож треба молодим учитися. Вони підшукували місце, промітали сніг, вибирали відповідно грубий і гладкий лід, вирізували пилками і звозили на місце, де мав стояти хрест. Тут уже „спеціялісти" обраховували, міряли, рисували, різали і укладали широкі підстави, хрест, а біля нього плиту, що служила за стіл. Робота була нелегка, бож лід не все добре ріжеться, іноді тріскає, а надворі — довкола мороз і сніги. Поки закінчили, минуло полудне.

Того вечора гомоніли вулицями щедрівки: хлоп'яча — „у сусідоньки на подвіречку, зелена яблінка...", або дівоча — „В райськім городі росла лелія, а хто єї садив-панна Марія". Навіть польська прикордонна сторожа не наганяла нікого в 9-ій годині до хати, бож це було раз у рік...

Служба Божа на Йордан відправлялася досить рано, а потім уже йшли „на воду". За хрестом і хоругвами поважно ступав о. Раченко, а по його боках визначні міщани з восковими трійцями в руках. Зараз за ними посувався хор. Сопрани і альти „підсилені" давніми хористками, які раз у рік ставали в ряди поруч своїх дочок, щоб допомогти відспівати — „Всякая днесь радости исполнишася, Христос христився в Йордані".

На Збручі завжди вже все було приготоване, навіть польські прикордонники на постах виглядали начебто святочно. По другому боці розставлялася щокілька кроків на льоду совєтська прикордонна сторожа, і звідтіль видніли — довгі шинелі, валянки, гострі шапки з червоними зірками і довгі кріси. По середині ріки стояло кілька старшин, а далі в містечку і на горбах, під кожною хатою, на кожному городі, заховавшись за парканами — люди, які прийшли, щоб хоча здалеку почути відправу.

„Глас Господень на водах вопіям глаголя" співав хор. Не співав, а „писувався". Томко (колишній соліст хору Котка) виводив Апостола; його чудовий, сильний тенор відбивався гомоном, аж від третьої гори. Нехай чують безвірки... А безвірки стояли на льоду в своїх гострих шапках і покурювали. Священик брав воскову трійцю, підносив її високо, і звернувшись на схід до людей, які були притулені до хат, співав: „Велий єси Господи і чудна сут діла Твоя".

Похилилися у поклонах люди, а потім відважніші, крадькома, по одному збігали до ріки дістати свяченої води, що текла з-під ополонки, поки не замерзла. На кінець відправи, як звичай велів, ще треба було відспівати многолітствіє усіляким властям — церковним і світським. Відтак о. Раченко голосно, як лиш міг, співав, немов кликав до Бога: „Іспаси Господи весь український нарід наш", а вслід за ним хор виводив своє спеціяльно вивчене на той день, потрійне „Многая літа"; його співали для всього українського народу, цього, що тут і того — за рікою.

Не все, одначе, свячення води проходило так легко. Кожного року польські священики старалися впроситися до нас в „гості". Їм чомусь дуже залежало на тому, щоб разом з нами святити воду на Збручі. Наш священик не все їм міг відмовити, тим більше, що чимало було мішаних подруж, які не оспорювали спільне свячення. У таких випадках часто забирали голос хористи: „Не підемо співати", — це перерішувало справу. В одному році, одначе, рішення зробив капітан польських прикордонників. Не дав дозволу; це ж границя — і він тут пан. Рішено посвятити воду аж на подвір'ю читальні „Просвіта", на другому кінці Гусятина.

У навечер'я ті самі майстри звезли лід на читальняне подвір'я, зробили хрест, прикрасили його синьо-жовтими стрічками, і на другий день замість до Збруча, похід вирушив до читальні таким самим порядком як і все. Ішли серединою дороги, задержавши ввесь рух, і співали. В поворотній дорозі — напереді о. Раченко кропив свяченою водою усе наліво і направо — школу, пошту, поліцію і суд. Усі були раді і щасливі. Перемога! Таки не здалися! Так це правда, але люди за Збручем лишилися без свяченої води — чи не була це зависока ціна?

У наступні роки, якщо вже направду не можна було викрутитись, принимали польську процесію в „гості" взаміну за дозвіл святити воду на Збручі для себе і для тих по другому боці. Все відбувалося ніби так само, хіба що будучи „гостем", польський священик перший святив воду. Сипав туди трохи соли і воску і ще щось там, і читав по-латині. Дехто з поляків зараз підходив до ополонки зачерпнути воду, але ані для нас, ні для зазбручанців вода ще не була свяченою, чекали поки о. Раченко замочить у воді воскову трійцю, піднісши її перед тим високо на схід.

Прийшов Йордан 1940 року. Збруч далі залишився кордоном, розділюючи тим разом не лише один нарід, але і одну „республіку" на Східню і Західню, з тією різницею, що тепер ті, в гострих шапках, сторожили її по одному і другому боці. Випав великий зніг і замело всі стежки до Збруча за вийнятком однієї витоптаної малими чобітками. Це діти з третьої гори крадькома перебігали на „западний" бік купити хліба, якого у нас не було тоді ще досить. Але й цьому поклав кінець один влучний стріл прикордонника. Почувся страшний крик дітей, і на снігу залишився один трупик... із бохонцем хліба під пахвою. У такий час ніхто б не відважився іти з процесією на Збруч святити воду. Посвячено її в церкві.

А ми багато довше не здавалися, — казали нам зазбручанці.- Правду казали.

Затихли щедрівки під вікнами. Не чути було Павлуся, що колись сам один (щоб не ділитись заробленими грішми), задиханим від бігу голосом співав: „Там на річці, на Йордані, чистая вода стояла". Дітей натомість вербували до піонерів і наказували пильнувати, щоб в хаті не було святих образів і доносити чи мама варила кутю на Щедрий Вечір. На залізничну станцію привозили кожного дня більше і більше вагонів-„теплушок", і кожний перелякано запитував: — „Для кого?"

— Це не для вас, — напів жартом казав „карантанний інспектор" Чернишев. І справді до цього транспорту почали звозити на станцію і переладовувати до широкоторових „теплушок" колоністів-осадників. Довколишніх звозили саньми. Тягнулися їх довгі валки із Суходолу, Троянівки, Чабарівки і Личковець. Люди позакутувані в що хто мав, діти часто з босими ногами обвиненими сіном. Були й такі, що ще досить бундючно виглядали у своїх довгих хутрах і кримських шапках. Це ті, яких не жаль було позбутися з нашої землі, але не в такий спосіб. Не думаю що хтонебудь тішився, дивлячись на цей виїзд. Пригадувались радше слова з Йорданського водосвятія: „Велий єси Господи і чудна сут діла Твоя".

А може то не Господні діла, може сатана переміг і це діла його?

Кілька днів пізніше на пошті з'явилися гори листів і карток, це писали ті, що їх раптово вивезли, повідомляли своїх рідних про те, що сталося. Не бракувало і карток в українській мові, як ось така: „Дорогий друже, пишу з Гусятина, покидаємо вже Галичину. Привіт! Богдан". — Неправду сказав „карантанний інспектор", бож це вже й на нас час прийшов.

Йордан 1941 року не приніс нічого веселого, навпаки прикрив Гусятин жалобою. Арештовано майже всіх, колись активних хлопців, включно з двома 16-літніми гімназистами, а також одну дівчину Галю Б., яка майже від дитинства була душею аматорського гуртка в Гусятині. При відступі, їх з чортківської тюрми погнали на схід і, мабуть, спочили вони разом з іншими в братній могилі в Умані.

(Продовження на ст. 4)

СОЮЗОВЦІ! ПЕРЕДКОНВЕНЦІЙНА КАМПАНІЯ УКРАЇНСЬКОГО НАРОДНОГО СОЮЗУ УЖЕ РОЗПОЧАЛАСЯ. ЇЇ МЕТА: ПРИДБАТИ 4,000 НОВИХ ЧЛЕНІВ, ЗАБЕЗПЕЧЕНИХ НА СУМУ 12 МІЛЬЙОНІВ ДОЛЯРІВ! ТІЛЬКИ СПІЛЬНИМИ СИЛАМИ ТА ПОСТІЙНОЮ І НАПОЛЕГЛИВОЮ ОРГАНІЗАЦІЙНОЮ ПРАЦЕЮ МОЖЕМО ВИКОНАТИ ЦЮ ВЕЛИКУ МІСІЮ ДЛЯ ДОБРА НАШИХ РОДИН, НАШОЇ ГРОМАДИ І НАШОГО НАРОДУ!

Представники...

(Продовження зі стор. 2)

хітект Юліян Ястремський з дружиною Ольгою; Роман Кекіш, Любомир Зелик,

— Кружок батьків Академії св. Юра; Тиміш Шевчук, парохіяни св. Юра; д-р Василь Вереш (Карпатський Дослідний Центр ім. Юліяна Ревая; д-р Роман Голіят (Спілка Українських Журналістів Америки); о. шамб. Петро Федорчук (Йонкерс, Н. Й.); о. шамб. Лев Моско, ректор коледжу, о. Юрій Сполітакевич, о. Іван Терлецький, Степан Фабрегас та інші.

ПОЛІТИЧНІ СПОСТЕРІГАЧІ висловили свою думку, що затвердження ген. Александра Гейґа на пості державного секретаря ЗСА в уряді президента-електа Роналда Реґена це вже тільки проблема двох-трьох днів. Після переслухання і зудару між сенаторами і ген. Гейгом про справу Вотерґейту, у якій нібито він мав бути замішаний, бувши в уряді президента Ніксона шефом штабу Білого Дому, не збільшилось напруження між обидвома сторонами, а радше навпаки, багато справ стало яснішими, і чимраз більше сенаторів схиляються до думки, що Гейґ, маючи велику практику в державній роботі і військовій службі, буде добрим державним секретарем.

Різдвяна Ялинка в Асторії

В неділю, 21-го грудня 1980 року, в Домі СУМ-А, увечері булавний 42-го відділу Юнацтва СУМ-А ім. Почаїв, член ТУСМ-у Михась Галатин засвітив гарно прикрашену різдвяну ялинку, присвячену всім людям доброї волі в Україні, які собі бажають мати Ялинку, але через важкі умовини в поневоленій Україні тієї Ялинки не можуть мати. Присутня при засвіченні ялинки сумівська молодь, батьки і члени Визвольного Фронту з Асторії співали зворушено різдвяні колядки при акомпаньяменті на фортепіяні Ярослава Галатина. Ялинка мала світитися через цілий Різдвяний час аж до Йордану. Сумівці мріють, щоб світло Ялинки і голоси коляд донеслися в Україну і огріли терплячі серця наших братів і сестер.

Рівнож до Дому СУМ-А загостив у цей самий час добрий Святий Миколай і обдарував молодь своїми подарунками. Ролю Св. Миколая відіграв Я. Галатин, а ролю Янгола — Віра Вітюк. Відбулася також гарна мистецька програма. Сумівці колядували; виступила власна сумівська капеля бандуристів. Два брати Теодор і Христофор Боднарі з бандурами проспівали „Нова радість стала" і „Добрий вечір тобі". Відбулися дві інсценізації. Програму приготовили виховники молоді Оля Загнійна, Стефанія Доляк, Я.Галатин і булавний М. Галатин. Виховну працю з молоддю проводить Марія Нестерчук.

У вівторок, 23-го грудня, увечері по заняттях сумівська молодь мала різдвяну гостину, що її приготовили виховники, які безмежно раді, що на зміну їм підростає і мужніє молодь і займе їхні пости незабаром на громадській трудній ниві.

Н.Н.

ПРЕЗИДЕНТ КАРТЕР надасть найвище відзначення ЗСА для 15-ох цивільних політиків, службовців, науковців, акторів та суспільних діячів, і це буде його останнім актом у виконуванні служби Президента, — заявляють політичні спостерігачі. Між запропонованими особами, які отримають „Медалі свободи", є також найближчі співробітники Картера, як, наприклад, секретар Департаменту оборони Гаролд Бравн; державний секретар Едмунд Маскі; колишній амбасадор ЗСА до ОН Андрю Янґ; дорадник Президента для справ крайової безпеки Збіґнєв Бжезінскі; заступник державного секретаря Воррен Кристофер і Роберт Стравс, недавній голова виборчого комітету Демократичної партії і дорадник Президента. Церемонія надання цієї нагороди відбудеться у Білому Домі.

З огляду на непередбачений похорон в Українській Православній Церкві Всіх Святих в Ню Йорку,

ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА з ПАНАХИДОЮ

за

бл. п. інж. арх.

ІВАНА ЖУКОВСЬКОГО

заповіджена на день 17-го січня 1981 р.

не відбудеться.

ІРИНА ЖУКОВСЬКА

РАДА ПРИХИЛЬНИКІВ УКРАЇНСЬКОЇ НАРОДНЬОЇ РЕСПУБЛІКИ

(з осідком в Детройті)

З глибоким жалем повідомляємо своїх Членів, що дня 30-го грудня 1980 року, після довгої та важкої недуги, відійшов у Вічність

бл. п. проф. д-р

СТЕПАН ЧОРНІЙ

бувший член Головної Управи та Культурний Референт Ради Прихильників Української Народньої Республіки і невсипущий працівник на народній ниві.

Скорботній Дружині, пані Марії та всім членам Родини, висловлюємо глибоке співчуття.

ВІЧНА ЙОМУ ПАМ'ЯТЬ!

НАГРОБОК НА МОГИЛІ ГАЛИНИ ЖУРБИ

Президія Об'єднання Українських Письменників „Слово" заплянувала поставити нагробок на могилі письменниці Галини Журби на українському православному цвинтарі в Бавнд Бруку, Н. Дж. і проголосила збірку на цю ціль. На збірне конто ч. 5304 в банку „Самопоміч" в Ню Йорку, вплинули такі вплати:

по 100.00 дол.: Христина, Богдан і Одарка Турченюки, родина Вакуловські, А. Лясковський-Коломиєць і Зенон Петеш;
по 50.00 дол.: Окружна Рада СУА в Чікаґо, Олена й Іван Коровицькі, Василь Кострицький, Маріян Коць, Олександер Михалюк, А. Скоп і Марта й Остап Тарнавські;
по 40.00 дол.: Л. і Михайло Черешньовські;
по 30.00 дол.: Б. Дзівак;
по 25.00 дол.: Марія Галун-Блак, Анатоль Гак, Марта Гарасовська, Олекса Мальченко, Василь Палідвор, Евген Пастернак та Ірина і Теодосій Сеньківські;
по 20.00 дол.: Марія Голуб, Н. Закидальська, Марія Ржепецька й Іванна Савицька;
по 15.00 дол.: Аделя Мирошниченко;
по 10.00 дол.: Марія Карп'як, Я. й О. Колтунюки, Григорій Костюк, І. Козачок, Анна Никифоряк, Татяна Цимбал і п. Ничипорук;
по 5.00 дол.: Одарка Витвицька, Данило Міщук, Ф. Олійник, Лідія Чайковська, Ганна Ширей, Ольга Яримович і п. Пігуляк.

Президія ОУП „Слово" дякує всім Жертводавцям і повідомляє, що почала розмови для поставлення нагробника. Проєкт нагробника згодився виконати мистець Михайло Черешньовський. Зібрана сума покищо замала для оплачення нагробника і тому Президія ОУП „Слово" звертається ще раз до всіх приятелів і цінувальників таланту Галини Журби прийти з фінансовою допомогою для упорядкування могили письменниці. Пожертви просимо посилати на спеціяльне конто ч. 5304 в банку САМОПОМІЧ в Ню Йорку, Друга Авеню, ч. 108.

Президія ОУА „Слово"

ПОДЯКА

З волі Всевишнього, дня 9-го квітня 1980 року відійшла у Вічність,

наша Найдорожча МАМА

бл. п.

СТЕФАНІЯ з ІЛЬНИЦЬКИХ КОРОПЕЦЬКА

на 92-му році життя.

Цією дорогою складаємо нашу найщирішу подяку Вельмишановним Паням і Панам, що склали грошевий дар замість квітів:

на СЛУЖБИ БОЖІ:

Рома і Роман Когути, інж. Михайло і Марія Романці, Володимир і Лідія Мельники, Францішка Шаран, Анна Заброцька, Марія Максимович, Роман і Лідія Беднарські, Ярослав і Дарія Ратичі, д-р Богдан і Оля Саси, інж. Лев і Леся Яцкевичі та Родина Бриковичів. — Сума 85.00 дол.

на УКРАЇНСЬКІ СТУДІЇ В ГАРВАРДСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ:

Інж. Володимир і Олена Шиприкевичі, інж. Олександер і Марта Турчини, Дмитро Ступковський, інж. Лев і Леся Стадниченки, д-р Лев і Ірина Кушніpі, д-р Богдан і Оля Саси, Надія Ґаврачинська, Ярослав Когут, інж. Микола і Дарія Химичі. — Сума 185.00 дол.

На ФОНД СВ. СОФІЇ:

Д-р Романа Навроцька, інж. Юліян і Галя Головчаки та д-р Володимир і Дозя Богоновичі. — Сума 50.00 дол.

На БУДОВУ ЦЕРКВИ У ЛЮРДІ:

Володимир Добровольський, Брикович Теодозія і Володимира, Віра Пак, Лідія Одежинська, Лідія Бук, Ярослава Баранецька, Ванда Рожок, Анна Заброцька, Соня і Ярка Коморовські, Лідія Артимів, Дарія, Христина і Ізидор Ратичі. — Сума 100.00 дол.

Щиро дякуємо нашим Приятелям за відвідини нашої Мами у лікарні, як теж і за участь в Панахиді і похороні — а нам за вислови співчуття особисто, телефонічно і листовно.

ЕВГЕН — син
ОРИСЯ ІЛЬНИЦЬКА І ЛЕСЯ ІВАСИКІВ, доньки

В ПЕРШУ БОЛЮЧУ РІЧНИЦЮ СМЕРТИ нашої Найдорожчої ДРУЖИНИ І МАМИ

бл. п.

ІРИНИ ФЕДЕНИШИН

відправляться

ПОМИНАЛЬНІ СВЯТІ СЛУЖБИ БОЖІ І ПАНАХИДИ

1. **В четвер, 22-го січня 1981 р. в церкві св. Івана Хрестителя в Нюарку, Н. Дж., о год. 8:30 рано.**
2. **В четвер, 22-го січня 1981 р., в церкві Св. Покрови в Торонто, Канада, о год. 8-ій рано.**
3. **В п'ятницю, 23-го січня 1981 р., в каплиці при Нотр Дейм Університеті в Нотр Дейм, Індіяна, о год. 8-ій рано.**

Христос Рождається!

До участи у відправах і молитвах щиро запрошуємо Родину, Приятелів, Друзів і Знайомих.

Муж — АНТІН
Доня і зять — МАРІЙКА і ВОЛОДИМИР БАРАНСЬКІ
Свати — ШАРЛЬОТА ОРДАССІ і ВОЛОДИМИР БАРАНСЬКІ

У СОРОКОВИЙ ДЕНЬ СМЕРТИ нашої Найдорожчої МАМИ

бл. п.

МАРІЇ КАБАЧКОВОЇ

буде відправлена

ЗАУПОКІЙНА СЛУЖБА БОЖА

о 9-ій год. ранку, в середу, 21-го січня 1981 року

в українській католицькій церкві

Св. Покрови Матері Божої у Бронксі, Н. Й.

Родина

Ділимося сумною вісткою з Рідними, Приятелями і Знайомими, що 15-го січня 1981 року в Торонто, Канада, з Волі Божої відійшов у Вічність, на 98-му році життя

наш Найдорожчий ТАТО І ДІДУНЬО

бл. п.

ЯРОСЛАВ МЕНЦІНСЬКИЙ

бувший директор школи в Україні.

В глибокому смутку дочки:

ЛІДА ВАХНЯНИН зі сином ЮРКОМ
ВІРА ВЕРГАНОВСЬКА з мужем ЯРОСЛАВОМ
ЗІНА ЛАСІЙЧУК з мужем ЛЯРКОМ і дітьми АНДРІЄМ і МАРТОЮ
та ближча і дальша Родина в Україні і у вільному світі

Ділимося сумною вісткою з Рідними, Українським Громадянством і Побратимами по Зброї, що в понеділок, 5-го січня 1981 року, по довгій і тяжкій недузі, відійшов у Вічність,

наш Найдорожчий МУЖ, БРАТ І ВУЙКО

сл. п. д-р

АЛЕКСАНДЕР ХОМИН

нар. у Воробіївці, 28-го березня 1897 р., бувший член Січових Стрільців.

ПОХОРОН відбувся в четвер, 8-го січня 1981 р., в Лаймі, Огайо. Тлінні Останки відпровадив на цвинтар Ґетсемені о. Ярослав Михайленко.

В глибокому смутку:

дружина — АННА
брат — ПЕТРО
сестра — МАРИНА
братанок — МИХАЙЛО
і сестрінок — МИХАЙЛО

Людські...

(Продовження зі стор. 2)

гинув молодий чесний чоловік.

Люта зима створює трагедії не тільки на сході Америки. Ось у стейті Міннесота 19-річна дівчина поверталася автом під вечір додому своїх батьків: на покритій льодом дорозі авто злетіло в рів, дівчина почала пішки йти до найближчого дому, що його вікна були освітлені, але за кільканадцять стіп від дверей зомліла з утоми. Знайшли її шість годин пізніше замерзлу майже зовсім і щойно на третій день у шпиталі вона почала реагувати на прерізні способи привернення її до життя.

На тлі таких випадків тим страхітливішими є злочини нелюдів, які з пімсти, задля отримання асекураційного відшкодування чи просто для „фану", для „забави", підпалюють мешкальні будинки. Здебільша роблять це недолітки, але чинять таке й дорослі злочинці, які не знають різниці між добром і злом та не мають людських прикмет у своїй людській подобі. Тим більш обурливим є становище деяких губернаторів деяких стейтів (наприклад, Ню Йорку), які „принципово" є проти кари смерти навіть за вбивство поліціянта під час виконування служби. Тим обурливішою є поведінка суддів, які дають лагідні кари або звільняють на „пароль" злочинців підпалювачів, убивць і подібних. Ультра-ліберальне судочинство в Америці із своєю надзвичайно складною процедурою, яка вможливлює роками процесуватися, це теж одна з причин висліду осінніх президентських виборів, на яких виборці задемонстрували проти всієї ліберальної системи в цій країні. Не можна виминути стихійних лих, спричинених природою. Але можна зробити багато такого, щоб охоронити людей від легкодушно чи злочинно спричиненої пожежі. Можна поборювати недопускальне грошолюбство, захланність і хапчивість домовласників, які свідомо наражують людей на смерть від морозу.

Йордан над...

(Продовження зі стор. 2)

Відступ совєтських військ із початком липня 1941 року перекотився через Гусятин, мов нагла, коротка і сильна гроза, залишивши за собою великі спустошення. Понад тисячу трупів совєтських вояків і цивільного населення, десяток спалених будинків, включно з великим моторовим млином, і сильно пошкоджену церкву св. Онуфрія. Треба було похоронити трупів, позагортати звалища і ще перед зимою поправити церкву. Покищо відправляли надворі біля церкви і кожної неділі гуртки людей приходили з-за Збруча на Богослужби, Христили дітей, відправляли поминки по умерлих. Нарешті перестала існувати на Збручі границя. У Гусятині при районі діяв відділ народної освіти. Скоро мала початися наука в школах, треба було допомогти організувати семінар для учителів за Збручем. Почали з Богом.

У Чемерівцях Кам'янець-Подільської области на місці, де колись стояла церква, відправили дияконську Службу Божу. З боку престола під липами на підвищенні сидів старенький священик. Єдиний у цілому районі, який залишився у живих.

До Гусятина із усіх дооколишніх сіл тягнулися підводи заладовані косами і серпами для колгоспів за Збручем. Почалися жнива, а машино-тракторні станції не діяли, не пропадати ж пшениці „на пні".

Зі Львова приїхав священик студит, і так постала парафія у Гусятині за Збручем. Скоро переробили магазин на церковцю; деякі сусідні церкви по західній стороні порятували іконами, свічниками та хоругвами і почали відправляти Богослужби. Ходили ми туди кількакратно співати, але пізніше там заснувався уже свій хор.

Наближався Йордан. Границя була вже знову закрита. Її тепер стерегли німецькі прикордонники. Це були старі дядьки, яким зовсім було не до лиця з крісами. Кожен думав, що на Щедрий Вечір знову заблистять на Збручі два ледяні хрести. Та ні, заблистів лиш один більший і кращий, посередині ріки, від якого прометено стежки до обох церков, нашої — і тієї... на другім боці. І знову задзвеніла щедрівка цим разом також на другій і третій горі: „...Пане господарю, ми в тебе, просить тя Господь на порадоньку до себе".

Уранці на Йордан вирушив похід на ріку. Ті самі старі міщани з восковими трійцями, цей самий о. Раченко посередині, це саме „Глас Господен на водах", лише в хорі — багато порожних місць. Проріджені тенори і баси, добре що диригента не вивезли, а то не було б кому вести хором.

Прийшли до берега і зупинились, а на другому березі вже чекала процесія з о. Г. на чолі. Зігнулись додолу хоругви в покорі, а обидва священики та хори зійшли на лід. І знову піднесено першу трійцю на схід „Великий єси Господи і чудна суть діла Твоя". І клонилися побожно голови, але люди не були вже на горах, не заховалися поза парканами, а стояли разом із нами на льоду. Хори, здавалося, начебто не знати як довго разом вправляли, бож злились в одне — і понеслось могутнє: „Господь просвіщеніє моє і спаситель мой" — ген аж до третьої гори. І тоді пригадалось мені те, що колись давно сказала мені моя мама: „Таких Йорданських напівів не почуєш ніде в Галичині, ноти для них ми принесли з-за Збруча ще на початку 20-их років". Тепер, 20 літ пізніше, придалося. Кожен набирав свяченої води; хто — пив її, хто — обливав нею обличчя. Усі плакали — одні і другі, старі і молоді. І захотілося тоді якось особливо відзначити такий пам'ятний день. Але як? Порадившись, ми вирішили переконати комісара прикордонників (австрійця), що колись „за Австрії" було таке порозуміння з російськими властями, що на Йордан відкривали кордон для родинних відвідин, то може і цього року він на це погодився б. Чейже та сама влада і тут, і там. Дозволив, але під умовою що та сама кількість людей разом повернеться до дому.

Не відсапнувши навіть добре від водосвятія, ми може 35 осіб вибрались за Збруч колядувати і щедрувати. Ну й колядували ми на славу, майже в кожній хаті по кілька разів. Часто для кожного члена родини — іншу коляду.

От підходить до нас старенька жінка:

— Рідні мої, та це ж ви моїй невістці колядували (син на війні), а тепер ще нам старим. Чоловік ще з осени захворів. може й не видужає, хай хоч ще раз почує—„Виднів Бог Виднів Творець..." це його улюблена. — І так — хата за хатою.

Скоро до нашої групи підбігла група дітей, а за ними стільки ж само жінок, дякуючи і благословивши. На хутори ми поступили також. І хоча я не знала чи є ще там хто з давніх, але я дуже хотіла бачити зблизька хату, що дала Українській Народній Республіці міністра пошт і телеграфів.

Надворі вже зовсім стемніло і на горби не було як добиратися, треба було вертатися домів. Група хлопців таки залишилась, підставивши на своє місце „до рахунку" охочих перейти на кілька днів на наш бік. „Якось вже повернемось", — казали „щоб ми та й не змогли перехитрити кількох старих німаків? Щось вже придумаємо, тепер гайда на третю гору до Зіни!" — і пішли снігами. Потім довго майже до півночі чути було їх похриплі вже голоси аж до нас надолину.

Це був перший і останній спільний Йордан на Збручі. Рік пізніше оо. Студити вже не могли обслуговувати маленької парафії за Збручем. Приїхав священик звідкілясь, із сходу і вже „Глас Господень" співав інакше, та й людей було небагато.

До нас приїхав з Чемеровець сл. п. проф. Бабин, що сповняв там обов'язки голови району, щоб хоч в такий спосіб засвідчити наш зв'язок з Україною, але й цей зв'язок скоро перервався. Вкоротці, після його відвідин, проф. Бабина і його сина Зенка арештували — і слід по них загинув.

Йордан 1944 року пройшов дуже сумно. Кожний відчував, що зближаються великі зміни, і що Гусятин знову потерпить. У місті майже щоденно задержувалися у переїзді транспорти біженців зі сходу. Вони шукали хоч на кілька днів притулку, щоб мати змогу дещо випрати, помитися, а найголовніше — дати відпочити коням.

На північні села — Городницю, Постолівку — час-до-часу наскакували червоні партизани Ковпака, а після цього німці вистрілювали цивільне населення. У Чортківській в'язниці шаліло ґестапо. Вранці в навечір'я Йордану вивезено кількома вантажними машинами приблизно 40 в'язнів до Старої Ягольниці, і там їх усіх розстріляно. Між розстріляними був молодий, надійний студент медицини. Хоч не був він уродженцем Гусятина, але працював в довколишніх шпиталях і багато людей в Гусятині знало його і любило. Арештували його за доставш медикаментів для УПА.

Дорогою від моста день за днем німецьке військо переганяло на захід табуни худоби. Блеяли, копаючися у снігу вівці, іржали коні, ігікали мули, ховзалися на льоду змучені корови. Найбільш жалюгідно чомусь виглядали коні. Ішли звісивши вниз голови, так мов би знали, що назавжди покидають рідну землю.

Вкоротці потім багато мешканців Гусятина, між ними і я, також покинув свою рідну землю.

На столі у мене лист з дому, подяка за минулорічну картку роботи І. Кучмака „Водохрища на річці". Читаю: „...чудова картка, чудовий звичай був у нас колись, тепер його нема, чомусь занехали... а шкода".

У першу річницю смерти св.п. д-ра Романа Вереса

Людське життя подібне до моря, що постійно припливає й відпливає у безконечність. Одні приходять на світ, а другі відходять у неповоротну вічність.

Дня 11-го січня — у п'ятницю — 1980 року св.п. д-р Р. Ворес переплив широку ріку життя й причалив до берегів вічности. Свічка його трудолюбивого житття догоряла поволі протягом шести місяців, аж доки не погасла навіки. Закрились його погідні очі, замкнулись уста і перестало битись його шляхетне серце назавжди, залишаючи по собі болючу порожнечу в родині, глибокий смуток серед культурно-наукових установ і невимовний жаль між усіми, що його знали.

Відійшла від нас людина, що була членом НТШ, довголітнім президентом Українського Національного Музею в Чікаґо, довголітнім головою Т-ва Українських Бібліотекарів Америки, основником і головою Українського Бібліографічно-Довідкового Центру, член редакційної колеґії для Поширення Українських Студій і членом управи Суспільної опіки.

Життєвий шлях св.п. Романа Вереса цікавий і різнорідний. Він прийшов на світ в осінню пору, 27-го листопада 1907 року в селі Парище, повіт Надвірна, в Західній Україні. Середню освіту закінчив блискуче в Станиславові в 1926 році, де зачислявся до найздібніших учнів. Зразу після матури вступив на правничі студії у Львові й закінчив їх, осягаючи ступень маґістра права і політично-суспільних наук у 1930 році. Згодом, після судової практики, осягнув адвокатський диплом з відзначенням.

В часі большевицької окупації Західньої України учителював у неповно-середній школі у Волосові, надвірнянського повіту. З приходом німців д-р Р. Верес працював у Станиславові в німецькій адміністрації, у відділі Суспільної опіки. У тих бурхливих і непевних часах Роман мав нагоду проявляти свої гуманітарні засади і почування, рятуючи від неминучої загибелі кількох жидів. Перед другим приходом большевицьких танків попав у руки мадярів, які арештували його під закидом участи в УПА.

Працюючи в Суспільній опіці, Р. Верес дістав доручення від Боєвої управи у Львові опікуватися родинами дивізійників. В 1944 році він допомагав евакувати родини дивізійників із Станиславівщини і сам виїхав з ними на Словаччину. На початку 1945 року виїхав із Братислави до південної Баварії, де довелося йому працювати при стинанні дерева. Згодом, чотири роки перебував у таборі в Ноймаркт, де учителював у таборовій гімназії й рівночасно підготовляв докторську дисертацію; осягнув докторат на Українському Вільному Університеті у Мюнхені в 1947 році.

У цьому ж році Р. Верес одружився з Євгенією Соколовською, а в 1948 році молоде подружжя залишило зруйновану Европу й переїхало до гостинної й затишної Америки, поселюючись у Ґренд Рапідс, Міч. Тут прийшов на світ їхній єдиний син Олег в 1950 році, якого сьогодні можна віднести до молодої генерації науковців у ділянці теоретичної хемії. Він одружений і бере жваву участь в українському житті у Каліфорнії.

Розглянувшись по Америці й проанлізувавши всілякі можливості праці, правник св.п. д-р Р. Верес вирішив перекваліфікуватися на бібліотекаря. Бібліотечну школу він закінчив у 1958 році у Західньо-Мічиґенському університеті, осягаючи ступінь магістра; і згодом працював у різних бібліотеках аж до емеритури.

Але його праця необмежувалася лише заробітковою працею, — д-р Верес належав до роду людей, які усе своє життя присвятили розбудові української науки, культури й української правди, особливо, серед не-українців. Вже на шкільній лавці Роман був активним пластуном і на сторінках журналу „Молоде Життя" вів „куток есперанта".

Ще на рідних землях брав жваву участь у просвітянському і кооперативному рухах. В Америці дописував до українських газет і журналів, однак, завершенням його труду була поява кількох довідково-бібліографічних праць, таких, як: „Ukraine-Selekted References in the English Language", „Українська діяспора за роки 1973-74-75", „Index of the Ukrainian Essays in Collections Published Outside the Iron Curtain 1951-1973"; „Directory of Ukrainian Publishing Houses, Periodicals, Book-Stores, Libraries and Library Collections in Diaspora".

Крім написання цих біобіографічних видань св.п. Верес брав активну участь у культурно-громадському житті. Він бо був — як вже згадано — довголітнім і динамічним головою Т-ва Українських Бібліотекарів Америки, дописував до газет і до професійних журналів, а його листування з членами управи і Товариства начислює сотні листів. З його ініціятиви і старанням, створено Бібліографічно-Довідковий Центр з осідком при Українському Національному Музеї в Чікаґо. Д-р Роман співпрацював у редакційній колеґії для Поширення Українських Студій, що була створена заходами українських високошкільних професорів і бібліотекарів. В останніх роках включився до проводу української Суспільної опіки, де зорганізував і виєднав видачу обідів для сеньйорів нашої околиці.

Однак найбільше уваги проявив він і посвятив свого часу Українському Національному Музеєві в Чікаґо від самого початку його поселення у нашому місті. Спершу, як бібліотекар музейної книгозбірні, яка зберігає україніку всіх часів. Для її упорядкування він випрацював окрему схему клясифікації, багато присвячуючи часу на обмін книжок не лише з американськими бібліотеками, але й з Прагою й Варшавою. В 1964 році д-р Верес був обраний на президента Українського Національного Музею в Чікаґо, і на цій позиції залишився до кінця його життя. За його старанням переведено відновлення виставових заль і підвалля, у якому зберігаються архіви й журнали. Йому рівно ж удалося виєднати згоду на публічні збірки для Музею і в цей спосіб забезпечити існування Музею на майбутнє.

Сл.п. д-р Р. Верес був рівночасно членом НТШ, глибоко віруючим і практикуючим християнином при соборі свв. Володимира й Ольги, а справи церковно-релігійного характеру цікавили його не менше від справ культурно-наукових.

Над домовиною Покійного виголосили працальні слова д-р В. Маркусь від НТШ, д-р П. Турула від Суспільної опіки, д-р І. Мула від товаришів шкільної лави й від Т-ва правників, а від Українського Національного Музею й Українського Бібліографічно-Довідкового Центру автор цих рядків. Тлінні його останки спочивають на українському православному цвинтарі св. Андрея в Бавнд Бруку, Н.Дж.

У першу річницю втрати цієї вартісної людини з глибокою пошаною й вдячним признанням хилимо голови перед його працелюбністю і християнськими чеснотами, якими він так корисно вирізнявся серед багатьох; перед його науковою творчістю і вислідами його культурно-суспільної праці серед української громади, яка довго-довго його пам'ятатиме.

Еміль Басюк

Дарунок Ґалярників

Кеймбридж, Масс. (ФКУ). — Д-р Ігор Ґалярник і його дружина Ґеня — визначні меценати ФКУ. Вони живуть в Плейн, Висконсин. Їхні пожертви на фонд українських студій в Гарварді давно досягли суми понад 10 тисяч долярів. Ці доброчинці вже ціле десятиліття вплачують датки з дбайливою релуґулярністю, багато разів на спеціяльні проєкти. Їхня поміч приходить завжди в найбільш скрутних обставинах. Ось для прикладу: в Европі продають на ліцитації цінні українські стародруки. Час наглить, але немає грошей для закупу. Телефон з Гарварду до Ґалярників, і поміч приходить негайно.

Не одну добру збірку раритетів вдалося здобути завдяки д-рові Ігореві й Ґені Ґалярникам. Вони теж часто фінансували друкування спеціяльних каталогів виставок українських книг і документації та інших пропам'ятних випусків. Підтримка Ґалярників для української науки була швидка, щира й щедра.

Ґалярники теж опікуни й ентузіясти українського мистецтва. В них прецінні збірки найкращих українських образотворчих мистців. Недавно Ігор і Ґеня відвідали Український Науковий Інститут Гарвардського Університету. Привезли зі собою 100 дереворитів Якова Гніздовського, оправлених в коштовні рами. Все це вартости понад 10 тисяч долярів. Це дарунок для ФКУ з дозволом розпродати ту збірку, а гроші з розпродажу спрямувати на фонд українських студій в Гарвардському університеті.

Професори, докторанти та студенти Українського Гарварду, як теж представники ФКУ вітали цих добродіїв і діячів культури на спеціяльному полуденку. Гості цікавилися працею, завданнями та можливостями УНІГУ. Розмови були приязні, дружні, родинні. Ґалярники — творчі й заслужені будівничі Українського Гарварду.

На Новий Рік наші приятелі з Висконсину обдарували ще додатково кожного учасника Гарвардської зустрічі з ними чудовими дереворитами Я. Гніздовського, наділюючи з глибоким відчуттям кожному зокрема відповідного змісту дереворит.

Зв'язок Ґалярників з УНІГУ ще більше зміцнів. В них нові задуми, нові пляни для підтримки повного розвитку української науки.